

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่ไร้ขีดจำกัด จนได้ชื่อว่าโลกโลกาภิวัตน์ ทำให้การติดต่อและการคมนาคมข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจและช่องว่างของคุณภาพชีวิต ทั้งในทางบวกและทางลบ จึงทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจของโลกตกต่ำตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2540 ตลอดมาจน เกิดเหตุการณ์อีกครั้งในปี พุทธศักราช 2550 รัฐบาลจึงได้จัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 78 (1) ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ให้เป็นไปเพื่อพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศเพื่อความยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550, 24 สิงหาคม 2550 : 22)

กระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีภารกิจหลัก ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาชนให้มีคุณธรรม มีความรู้ และคุณภาพ จึงได้กำหนดเป็นนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2550 ไว้ว่า เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนัก สำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตย พัฒนาค้นโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา และสถาบันการศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของกระทรวง ได้จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2552 ซึ่งได้กำหนดเป็นกลยุทธ์ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติ และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่นักเรียนทุกคน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550 : 1)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 มีนโยบายที่สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐาน มีนโยบายส่งเสริมการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา มีพันธกิจ ข้อ(3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดเป้าประสงค์ ข้อ(3) สถานศึกษาสามารถจัดกระบวนการ

เรียนรู้ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และกำหนดกลยุทธ์ ข้อ(1) กลยุทธ์เร่งรัดการปฏิรูป การศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถี ประชาธิปไตย(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 : 10) สถานศึกษาซึ่งเป็น หน่วยงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีหน้าที่จัดการศึกษาและส่งเสริมความ เข้มแข็งให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อเด็กและเยาวชน เป็นคนเก่ง คนดี มีความรู้และคุณธรรมนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาถือได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการนำนโยบายมาสู่สถานศึกษา โดยนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในสถานศึกษาได้ดำเนินการเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาครอบคลุมงานด้านต่าง ๆ ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากรและงานบริหารทั่วไป (2) การจัดการเรียนรู้ของ ผู้เรียน

ดังนั้น ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตาม แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ที่มีความแตกต่างกันทั้งบริบทของผู้บริหารและสถานศึกษาซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน และจะสามารถนำไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตอย่างพอเพียงได้ เพื่อจะได้เป็นการนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาการบริหารการศึกษาและ การเรียนการสอนของครูและนักเรียน ระบบงานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของ ผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2
2. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหาร สถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำแนกตาม ประสบการณ์บริหารสถานศึกษาและขนาดของโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พิษณุโลกเขต 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 125 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 โดยครอบคลุมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 3 หลักการ คือ ความ

พอประมาณ ความมีเหตุมีผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง และ 2 เงื่อนไข คือ ความรู้ และ คุณธรรม และการบริหารสถานศึกษาได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

3. ด้านตัวแปรที่ศึกษา

3.1 สภาพการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยแบ่งเป็น

3.1.1 ด้านการบริหารงานวิชาการ

3.1.2 ด้านการบริหารงบประมาณ

3.1.3 ด้านการบริหารงานบุคคล

3.1.4 ด้านการบริหารงานทั่วไป

3.2 สภาพการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตาม

3.2.1 ประสบการณ์บริหารสถานศึกษา

3.2.2 ขนาดของโรงเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การปฏิบัติจริงของผู้บริหารสถานศึกษา ในการบริหารจัดการศึกษาตามขอบข่ายภารกิจของสถานศึกษาในงาน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งประกอบด้วย 3 หลักการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง และ 2 เงื่อนไข คือ ความรู้ และคุณธรรม มาเป็นแนวปฏิบัติในการบริหารงานในสถานศึกษา 4 ด้านได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

2.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีในการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาไม่มากเกินไปไม่น้อยไป และสามารถดำเนินงานด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปให้สำเร็จด้วยดี

2.2 ความมีเหตุมีผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีเหตุผล ต่อการดำเนินงานด้านบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปมาพิจารณาตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบครอบ

2.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง หมายถึง การเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งด้านบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ซึ่งต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2.4 ความรู้ หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้านในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษา มาเชื่อมโยงการตัดสินใจที่ถูกต้องในการดำเนินงานด้านบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

2.5 คุณธรรม หมายถึง การสร้างเสริมประสบการณ์ ความตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียรและการใช้สติปัญญาของผู้บริหารสถานศึกษา ในการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

3. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2

4. เขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 2 หมายถึง เขตบริการพื้นที่การศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งครอบคลุมสถานศึกษาในเขตอำเภอวังทอง อำเภอเนินมะปราง และอำเภอบางกระทุ่ม

5. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งหรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการในโรงเรียน / รองผู้อำนวยการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จังหวัดพิษณุโลก

6. ประสบการณ์บริหารสถานศึกษา หมายถึง ระยะเวลาในการบริหารสถานศึกษา โดยจำแนกดังนี้

6.1 ประสบการณ์บริหารสถานศึกษา ต่ำกว่า 10 ปี

6.2 ประสบการณ์บริหารสถานศึกษา ตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป

7. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง ลักษณะการจำแนกรูปแบบของโรงเรียน โดยยึดเกณฑ์ดังต่อไปนี้

7.1 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน

7.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 121 - 300 คน

7.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 301 คนขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 2 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา ได้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
2. ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบาย วางแผน และพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น